

Hammerfest 13. mars 1993

Årsmøte Finnmark Arbeiderparti
Statsminister Gro Harlem Brundtland

DEN AKTUELLE POLITISKE SITUASJON

FELLESSKAP Forandringer og usikkerhet preger vår tid. Mange er derfor opptatt
LIKHET av hvordan vi best kan styre mot en tryggere fremtid. Da må vi
SOLIDARITET huske - partifeller - at det samfunn vi ønsker oss, er det bare vi
selv som kan skape. Vi trenger tro på oss selv og på våre evner
til å løfte i flokk. Det er dette som er politikken hensikt; det er dette som er
sosialdemokratiets mål.

Arbeidsfolks fellesskapsfølelse har vært drivkraften i samfunnsutviklingen i Europa de siste hundre år, og vil fortsatt være det, hvis vi satser på den og tror på den. Her i Finnmark har Arbeiderpartiet rike og flotte tradisjoner. Vi har skapt et samfunn som har gitt frihet og trygghet for de mange. Vi tok ikke friheten fra noen, vi ga frihet til alle. Vår største seier er denne: Frihet, likhet og solidaritet er ikke bare bygd inn i vårt samfunnsmønster: Det har fått rotfeste i vår politiske kultur og i våre sinn.

Dette er vårt viktigste ankerfeste, når vi nå er midt oppe i nye, store forandringer - i en verden hvor vi stadig blir mer klar over at fellesskap, likhet, solidaritet og ansvar må krysse alle landegrensene. Og hvorfor det? Den teknologiske og vitenskapelige utvikling har gitt oss en velstand og muligheter ingen kunne drømme om for 100 år siden. Denne utviklingen har vevd landene mye tettere sammen. Det kjenner dere i Finnmark bedre til enn de fleste - både på godt og ondt.

Miljøutfordringen, den rivende teknologiske utviklingen, den store arbeidsledigheten som alle land sliter med, og de nasjonalistiske truslene vi nå ser utvikle seg i Europa, har bare ett svar: Samfunnsstyringen - limet mellom oss - må styrkes. Demokratiet må styrkes. Vi må styrke den politiske styringen over de teknologiske og økonomiske kreftene. Vi må bygge ut demokratiet. Vi må styrke det lokalt, vi må få til bedre styring både nasjonalt og internasjonalt. Minst av alt må vi lukke oss inne bak de nasjonale grensene. Nasjonalstaten gir ikke alene svaret på de mest grunnleggende utfordringene som menneskeheten i dag står overfor.

Hvordan skal vi f.eks. redde miljøet vårt, når vi vet at mesteparten av forurensningen kommer utenfra? Hvordan skal hvert enkelt land alene bekjempe ledigheten når alle er helt avhengige av å få solgt varene sine i utlandet? Hvordan skal vi løse de enorme problemene som følger av ufred og konflikter innen stadig flere land,

dersom hvert enkelt land har nok med seg og sitt? Jeg tror det å være radikal i dag, er å finne svarene på disse helt grunnleggende utfordringer menneskeheten står overfor. Europa og verden roper etter mer internasjonalt samarbeid. Det er først og fremst i internasjonale organer hovedproblemene kan finne sin løsning.

EF- Og dette - partifeller - var en sentral drivkraft bak landsmøtets
SAKEN beslutning om å søke medlemskap i EF. Flertallet på landsmøtet ønsket
 ikke at vi skulle bli medlem fordi alt i EF er fullkomment - langt derifra;
Landsmøtet ønsket at Norge skal bli medlem fordi EF i dag framstår som det politiske
instrumentet som tar fatt på de store utfordringene vår verdensdel står overfor. Nye
medlemsland vil gi EF-samarbeidet nye dimensjoner, slik det alltid har vært når nye
medlemsland er tatt opp. Vi har tro på det vi står for her i vårt land - og i Norden.

Jeg forstår godt at folk kan være tvilende og urolige for hva et EF-medlemskap kan bety. Men husk; først når forhandlingsresultatet foreligger, så vet vi hvilke vilkår og betingelser Norge får i fellesskapet. Jeg har sagt det før - og gjentar det her: I disse forhandlingene vil vi stå hardt på for å sikre våre vitale, nasjonale interesser. For oss er fisken, distriktshensynene og energispørsmålene selvfølgelig helt avgjørende. Og får vi ikke et resultat av forhandlingene som Regjeringen kan anbefale for det norske folk og for Finnmark; ja, så har vi ikke et resultat vi vil gå ut å markedsføre og slåss for.

Så skal vi være klar over at samarbeidet under prosessen også er viktig - for å få fram et godt resultat. Fiskeriministeren har laget et kontaktorgan med de ulike delene av næringen som kan drøfte aktuelle problemstillinger under forhandlingene, og som selvfølgelig er meget viktige for Finnmark. Her i Nord-Norge vil vi også ha nær kontakt med Landsdelsutvalget.

Glem heller ikke, at vi ikke en gang for alle kan slå fast hva EF er. EF er en organisasjon bestående av frie og demokratiske stater - nettopp derfor vil EF-samarbeidet være under kontinuerlig forandring. Det vil selvsagt være medlemstatene selv som bestemmer kursen. Jeg sier det rett ut: Med Norge, Sverige, Finland og Østerrike vil EF kunne bli forsterket med land som har verdifulle erfaringer og verdier å tilføre.

Så må vi også ha det klart for oss at uansett hvordan vi velger å knytte oss til EF, så vil Norge stå foran store forandringer i årene som kommer. Det blir ikke slik noen fra nei-siden gir inntrykk av, at bare vi holder oss utenfor EF, kan alt forbli akkurat slik det er. Våre bedrifter må være i stand til å konkurrere med andre, uansett.

Selvsagt blir EF-saken et viktig tema i valgkampen. Det er ikke mulig å diskutere så viktige saker som miljø, sysselsetting og velferdspolitikken uten å knytte det til det som skjer utenfor landets grenser. Faren akkurat nå er at Senterpartiet og SV søker å gjøre høstens valg om til et valg om EF - og nærmest EF alene; mens andre viktige saker skyves i bakgrunnen. Og både Senterpartiet og SV søker å score billige

poeng, ved å hevde at det er listekandidatenes synspunkt i EF-saken som må være avgjørende for hva folket velger. Slik kan det ikke være. Det som teller her, er folkeavstemningen. Arbeiderpartiet har bestemt seg. Folkets råd skal følges. Den respekten bør vi alle ha når vi sender saken ut til folkets avgjørelse. Det eneste riktige spørsmålet til stortingskandidatene i dag ville være om de er villige til å følge folkets avgjørelse eller ikke. Og svaret fra mennesker med demokratisk sinnelag må selvfølgelig være ja. Men slik er det jo ikke for Senterpartiet og SV. Til tross for at 3/4 av Senterpartiets velgere i en meningsmåling i VG mente det var riktig å følge resultatet av folkeavstemningen, sier altså ledelsen i Senterpartiet at de ikke vil binde seg til dette. Problemstillingen er helt paradoks: Senterpartiet hevder at det er et demokratisk underskudd i EFs organer, men det samme Senterpartiet er ikke villig til å følge det norske folks avgjørelse ved folkeavstemningen.

Valget til høsten er noe langt mer enn en debatt for og imot EF. Det dreier seg om sosialpolitikk, det dreier seg om miljøpolitikk, om distriktpolitikk, om næringspolitikk og om en samlet politikk for å få ned arbeidsledigheten. Å gjøre spørsmålet om medlemskap til det altoverskyggende spørsmålet ved Stortingsvalget, er en avsporing som bare kan forstås ut fra taktiske motiver. I Arbeiderpartiet er det ingen tvil om hvordan vi stiller oss til folkeavstemningen. Vi vil selvsagt respektere folkets dom. Hvis det blir et ja ved folkeavstemningen, vil alle våre representanter gå inn for medlemskap. Hvis det skulle bli nei, vil alle våre representanter gå mot medlemskap. Saken er ikke vanskeligere enn det. Derfor håper jeg at stortingsvalgkampen vil dreie seg om de mange krevende oppgavene stortingsrepresentantene og Regjeringen vil stå overfor i de kommende år: og om vår vilje og evne til å ta et helhetlig politisk ansvar. Det er det avgjørende.

ARBEIDSLINJEN OG KAMP FOR VELFERDS-SAMFUNNET Den største oppgaven vi står overfor er å bekjempe ledigheten. Gjennom hele Arbeiderbevegelsens historie har vi ment at det samfunn som gir muligheter for alle, er det gode og trygge samfunn. I dag er velferdsstaten kommet i en klemme. Arbeidsledigheten og kostnadene den påfører oss alle, gjør at underskuddet i statsfinansene øker. Vi klarer altså ikke å betale våre egne regninger. I fjor brukte vi hele 50 milliarder kroner mer enn vi hadde, selv etter at oljeinntektene var regnet med. Dette kan ikke fortsette i lengden. Her gjelder de samme reglene som for min og din familie og private økonomi: Over tid kan vi ikke bruke mer penger enn vi tjener.

I dag tar Norge opp lån for å dekke de årlige underskuddene. Dette kan bidra til å holde renten høyere enn den ellers ville ha vært. Dette svekker næringslivets muligheter til å investere, noe som igjen fører til at arbeidsledigheten øker. Det er nettopp denne selvforsterkende negative runddans vi nå er nødt til å bevege oss ut av.

I denne situasjonen er det ikke rom for å øke de offentlige utgiftene til alle

gode formål, eller til å svekke statens inntekter. Vi må i stedet omfordele de offentlige utgiftene så langt vi kan fra passive overføringer til aktive sysselsettingstiltak, og fra kortsiktig forbruk til langsiktige investeringer. Og det er et sentralt poeng i partiets program.

La meg gi et eksempel på dette. Ved årtusenskiftet - om bare sju år - vil vi være 190 000 mennesker over 80 år. Det er 20% flere enn det vi har i dag. Disse menneskene vil trenge vår omsorg og vår støtte. Da folketrygden ble innført i 1967, var det fem yrkesaktive på hver pensjonist. Når de som i dag er mellom 40 og 50 år blir pensjonister, vil det bare være to yrkesaktive for hver pensjonist. Det er denne eksplosjonen vi må forberede oss på å møte. Akkurat som Einar Gerhardsens generasjon tok de vanskelige valgene for at vi skulle få et trygt samfunn, må vi få orden på velferdsstatens økonomi slik at fremtidige generasjoner kan få den samme tryggheten.

Det er mennesker i dag som tror at velferdssamfunnet er blitt til av seg selv. Men slik er det slett ikke. Det har kostet våre foreldre og besteforeldre både blod, svette og tårer å skape det samfunnet som vår generasjon er født inn i og mange tar som en selvfølge. Det gjelder folketrygden som gir oss trygghet, det gjelder gratis skole for alle enten du kommer fra et rikt eller fattig hjem, det gjelder syketrygd og arbeidsledighetstrygd, det gjelder et godt utbygd helsevesen. Vårt velferdssamfunn er slett ikke perfekt; det er fortsatt mye som skal gjøres.

Det finnes ingen lett vei ut av arbeidsledigheten og alle problemene i velferds-Norge. Men det finnes en vei! Landsmøtet sist høst grep fatt i de store utfordringene. Vi laget et arbeidsprogram som viser veien videre. Programmet trekker opp vår strategi for hvordan vi skal angripe problemene på arbeidsmarkedet. Ingen ting virker mer nedbrytende på unge mennesker enn å måtte leve uten håp om arbeid eller utdanning. Derfor er kampen mot ledigheten vår aller viktigste sak: Og ungdomsledigheten og langtidsledigheten opptar oss mer enn noe annet.

Strategien som vi har trukket opp i partiprogrammet og i Regjeringens langtidsprogram, viser hvordan vi gradvis skal kunne arbeide oss ut av problemene. Dette jobbet vi også med i Regjeringskonferansen på Halvorsbøle sist helg. Det finnes ingen enkle løsninger. Vi må også ta upopulære avgjørelser for å nå viktige mål. Vi er ikke passive tilskuere til utviklingen; vi må gjøre det som er nødvendig. Vi må gjenreise troen på politikken, og på at politikk nytter. Vi må si nei når vi mener nei, og ja når vi mener ja. Klar tale vil være det som teller.

Vi har ikke på noe område veket tilbake for å gjøre noe med ledigheten. Siden problemene på arbeidsmarkedet oppsto, har vi økt kommunenes inntekter med 15% reelt. Vi har rustet opp arbeidsmarkedsetaten og økt sysselsettingstiltakene til et nivå vi aldri har hatt tidligere. Vi har bedret næringslivets rammevilkår på område etter område. Vi har bygd opp kapasiteten i våre utdanningsinstitusjoner i et tempo uten sidestykke i norsk historie. Og vi har ikke spart på pengene, slik mange ynder å gi inntrykk av.

Nå begynner vi å se resultater. Lavere rente er et viktig tegn på at det går i riktig retning. Samfunnsøkonomien begynner å friskne. Det skaper straks større framtidshåp for den som sliter med tyngende gjeld. Og av dem er det svært mange blant unge familier. Lavere rente betyr samtidig at det blir mer lønnsomt for de som har sparepenger, å investere i bedrifter - for å skape arbeidsplasser. Vi vet det alle: De lave investeringene vi har hatt de siste årene, er en av grunnene til den vanskelige situasjonen vi har på arbeidsmarkedet.

Finnmark, som i veldig stor grad er avhengig av fiskerinæringen og hvor 90% av produktene selges til utlandet, er selvsagt tjent med at vi har en prisstigning i Norge som er lavere enn i de land vi konkurrerer med. For fiskeindustrien og fiskebåteierne betyr en nedgang i renten at gjeldsbelastningen reduseres. Tegnene vi nå ser i norsk økonomi gir grunn til optimisme for denne landsdelen.

For ikke nok med at renten faller. Prisveksten holder seg fremdeles på et historisk lavt nivå og lavere enn hos våre handelspartnere. Det bedrer vår konkurransevne betydelig, og bidrar til at folk flest kan opprettholde sin kjøpekraft selv med små lønnstillegg. Og viktigst av alt: Det gir et tryggere grunnlag for arbeidsplassene våre enten vi jobber i privat eller offentlig sektor.

Vi kan også se en positiv utvikling på arbeidsmarkedet. Nedgangen i sysselsettingen har stoppet. Ifølge de siste prognosene ligger det an til en moderat vekst i sysselsettingen gjennom 1993 og en noe større vekst til neste år. Når dette vil slå ut i form av nedgang i den registrerte ledigheten, kan vi vanskelig si med sikkerhet. Grunnen til det er at nye søkere melder seg i arbeidsmarkedet. Likevel - nå er det grunn til en forsiktig optimisme når det gjelder arbeidsmarkedet.

Å snu utviklingen her er helt nødvendig skal vi mestre de store oppgavene vi står overfor i velferdspolitikken. Som jeg nevnte: Vi kan ikke over tid finansiere velferdsstaten gjennom lån. Fortsetter vi å øke de statlige underskuddene, kommer vi i den situasjonen Sverige nå er oppe i, der en halv million er blitt arbeidsledige og hvor de samtidig må skjære kraftig ned på velferdsordningene. Eller som i Finland, der nesten 20% er ledige, og hvor også staten er oppe i alvorlige finansielle vansker. Får vi ikke redusert underskuddene gjennom en fornuftig økonomisk politikk og gjennom et nært solidarisk samarbeid, vil også den norske staten tape den økonomiske handlefriheten. Sånn går det med for store lån, renter og avdrag - ikke bare for den enkelte - men også hvis det er staten som stiller seg slik.

Men vi kan heller ikke spare oss ut av problemene, slik Høyre vil. Den oppskriften har de forsøkt i mange andre land, uten å lykkes. Likevel er det dette Høyre anbefaler, når partiets leder uttaler seg som om ledigheten er noe Arbeiderpartiet har stelt i stand ved å føre feil politikk. Hun lukker jo da øynene for hva som er skjedd i de land som fører en annen politikk enn det vi gjør. I Sverige, Finland, Danmark, Tyskland, England og i flere andre land; overalt øker dessverre ledigheten - og den har økt langt mer enn her hos oss. Danmark har under en borgerlig regjering

strevd med høy ledighet i mange år.

Går det dårlig ute, virker det også fort inn på oss i Norge. Jo mer sysselsettingspolitikken mislykkes i andre land, desto vanskeligere blir det for oss å mestre problemene. Ikke minst berører dette den nord-norske landsdel, som er så avhengig av eksportmarkedene ute. Derfor er det viktig for oss hva andre land gjør i kampen mot ledigheten. Jo flere vi får med oss i arbeidet med å øke sysselsettingen, desto bedre.

HELHETLIG NÆRINGS- POLITIKK

De siste årene har vi hatt sterk vekst i den offentlige sysselsettingen, mens antallet ansatte i privat sektor har gått enda sterkere tilbake. Når vi samtidig vet at norsk økonomi er svært sårbar for svingninger i prisene på noen få eksportprodukter som olje, gass, fisk og metaller, er den næringspolitiske oppgaven klar nok: I årene framover må vi få opp aktiviteten i våre konkurranseutsatte bedrifter på fastlandet. Det gjelder de store, like mye som de mindre og mellomstore bedriftene. Og det gjelder de som sokner til hjemmemarkedet, like mye som det gjelder de mange som er avhengig av å få solgt produktene sine til utlandet - som bedriftene i fiskeindustrien.

Vi trenger kort sagt flere bein å stå på, om vi skal klare å sikre bosetting og inntekt og dermed også finansieringsgrunnlaget for de offentlige oppgavene i alle deler av landet. Derfor fører vi nå en svært aktiv næringspolitikk, hvor vi legger stor vekt på å få mer ut av de samlede ressursene som settes inn.

Og det er ikke lite som gjøres. Husker dere for et par år siden, i forkant av våre årsmøter. Da var det kommet en innstilling fra det vi kalte Berge-utvalget. Det var Samarbeidskomiteen som hadde satt ned utvalget på vegne av partiet og LO, for å se på nettopp næringsutviklingen, verdiskapningen og sysselsettingen. Utvalget pekte på rundt 15 konkrete næringspolitiske oppgaver som man foreslo gjennomført. Tar vi i dag for oss denne listen, kan vi så godt som kvittere ut alle sammen.

Vi har kommet inn i et godt nytt spor når det gjelder kostnadsutviklingen, noe som ikke minst kommer til uttrykk i priser og renter. Siste året var prisstigningen på rekordlave 2,6%, og rentene har falt uke for uke de siste månedene. Også sjefen for Eksportrådet bekreftet dette nylig, og sa at flere av våre fastlandsbransjer nå var i ferd med å gjenerobre markedsandeler.

Vi har nå en sjelden sjanse til å kutte kraftig ned på det forspranget andre fortsatt har. Tiltakene før jul for å styrke arbeidsplassene våre og håndteringen av valutapolitikken etter den store uroen sist høst - gir oss denne sjansen. Den må nå brukes for hva den er verdt; til ytterligere å styrke bedriftene våre.

Så har vi slått sammen de industripolitiske virkemidlene og fått frem Statens Nærings- og distriktsutviklingsfond; EØS-avtalen er forhandlet frem; bedriftene stimuleres til samarbeid og til å danne nettverk; forskningen har fått tilført økte midler

og vi gjennomfører viktige organisasjonsendringer; bruken av statlige forsknings- og utviklingskontrakter er trappet opp; skattereformen - som fremmer mer sunne og riktig investeringer - er på plass; flere avgifter er senket for å bedre bedriftenes situasjon; og det er lagt ned store investeringer i veier og jernbane - alt for å styrke vilkårene for arbeidsplassene. Senest på torsdag hadde vi en sak til behandling i Regjeringen som jeg vet vil bety mye for den videre utvikling i Finnmark. Da besluttet vi å gi grønt lys for byggingen av fastlandsforbindelsen til Magerøya.

Alt dette - og mere til - er resultat av politisk innsats, og ikke minst av en vilje til å ta ansvar og en vilje til å handle. I Langtidsprogrammet viderefører og forsterker vi denne aktive næringspolitikken.

ØKT VERDISKAPING I NORD Dette er en offensiv som partiet vårt også følger opp lokalt. Det er slik de tre nordligste fylkespartiene har arbeidet gjennom det brede anlagte studieopplegget om verdiskaping og omstilling, bygget på utvalget Karl Eirik ledet - og som vil bli fulgt opp i den regionalmeldingen Regjeringen fremmer om kort tid.

Her slås det fast, slik dere best av alle vet, at det nå er mange lyspunkter i den nord-norske næringsutviklingen. Reiselivet har opplevd hyggelige veksttall, og det er et område hvor det er mer å hente gjennom målrettet og samlet innsats - både sentralt og lokalt.

I fiskerisektoren har viktige bestander tatt seg opp igjen, så vi har fått grunnlag for økte fangstkvoter og større aktivitet også på land. Med tilførsel av råvarer østfra - og jeg vet at dette er omstridt - har fiskeindustrien i Finnmark fått en ytterligere stimulans, og med EØS-avtalen lettes adgangen til det viktige vest-europeiske matmarkedet. Her er store muligheter for vekst og økt sysselsetting, om vi klarer å få opp konkurranseevnen i bedriftene på land og bedre markedsføringen og forbindelsene til de store markedene utenlands.

Men dette er ikke ensbetydende med at vi står uten problemer og utfordringer. Vi må samtidig hindre at norske fiskeres muligheter undergraves ved direkte import som i pris ligger lavere enn hva norske fiskere leverer til. Derfor har vi bestemt oss for å gå til Stortinget med forslag om nødvendige lovhjemler for innføring av minsteimportpris.

Forvaltningen av fiskeressursene og kontrollspørsmålet opptar mange, og med rette. I årene framover er vi helt avhengig av at det utvikles skikkelige systemer og rutiner for å kontrollere hva som tas opp av de felles bestandene. Det kreves nå at alle land som vi har fiskerisamarbeid med, er i stand til å ta det samme ansvar som vi skal gjøre, når det gjelder å sikre tilfredsstillende kontroll med at myndighetenes beslutninger og regelverket følges opp. Både ressursforvaltningen og markedsarbeidet er avhengig av at alle parter sørger for en best mulig kontroll i et størst mulig område. Og der ser vi igjen hvor avhengig vi er av internasjonalt samarbeid.

Utviklingen i Russland stiller vi alle store forhåpninger til, selv om det er store usikkerhetsmomenter. Med de initiativ vi har tatt for et sterkere internasjonalt samarbeid om utviklingen i Barentsregionen, og med den lokale innsatsviljen og prosjektiveren vi nå ser, kan vi se optimistisk på mulighetene. Her vil det ikke bare dreie seg om økonomi og handel, men om samarbeid langs alle viktige dimensjoner - for å trygge freden, sikre miljøet og fremme bosettingen i landsdelen.

Finnmark har stått helt sentralt i den prosessen vi nå ser skyter fart. Mange enkeltpersoner, grupper og bedrifter har sett mulighetene og gått i gang, og listen over prosjekter og samarbeidsopplegg er allerede imponerende. I 1992 bevilget vi 108 millioner kroner til samarbeid med Russland, og mesteparten av de 132 prosjektene gjaldt tiltak i Nord-Vest Russland. Bak prosjektene finner vi både oppfinnsomhet og pågangsmot, noe vi jo er helt avhengig av om vi skal lykkes med å utvikle infrastrukturen i området, styrke forskningsaktivitetene og ikke minst få opp språkkunnskapene på begge sider av grensen.

Men fylkets nærhet til Russland gir ikke bare fordeler. Atomkraftverkene på Kola, atomavfallet til havs og Nikel-verket stiller oss overfor store miljøpolitiske utfordringer. Her kan vi ikke stå alene i samarbeidet østover. Vi må, slik samarbeidet nå utformes, satse på et bredt internasjonalt og forpliktende engasjement. Derfor var utenriksministermøtet i januar så viktig for oss. Jo raskere vi får et slikt samarbeid på skinnene, jo bedre. For her har vi ingen tid å miste.

I Finnmark, som ellers i landet, er vi inne i store omstillinger - både industrielt og innenfor den offentlige sektoren. A/S Sydvaranger og Kimek i Kirkenes illustrerer det første; de omstillinger vi nå står foran i Forsvaret det andre. Da må vi legge stor vekt på felles holdninger og på samarbeid på tvers av sektorene. Det vi må være ute etter, er å styrke den helhetlige næringsutviklingen i byene og bygdene våre; slik vi nå i fellesskap søker å få til f.eks. gjennom omstillingsprogrammet for reindriften.

Dette er et 5-årig program, med årlige statsbevilgninger på 20 millioner kroner, for å styrke næringsutviklingen i Indre Finnmark. Utgangspunktet er behovet for å sikre en bærekraftig reindriftsnæring og styrke livsgrunnet i de samiske bosettingsområdene. I disse dager legger også Fiskeridepartementet siste hånd på utformingen av mandat for den arbeidsgruppen som skal se nærmere på de samiske interesser i fiskerisammenheng.

Men vi trenger noe mer enn det. Vi må også ha politiske krefter som vil samarbeide på tvers av sektorer, og som vil samkjøre de statlige og lokale tiltakene - slik at det henger i hop, og ikke spriker i alle retninger. Og da er det jeg vil spørre dere, partifeller: Hvilket annet parti enn vårt har gjennom hele dette århundret hatt denne ambisjonen, og fulgt den i praktisk politikk? Og når vi ser framover mot nye muligheter og utfordringer: Hvilket annet parti enn vårt har gått så grundig til verks i arbeidet med den nord-norske næringspolitiske utfordringen?

INTERNASJONALT
SAMARBEID FOR Å
SKAPE FLERE
ARBEIDSPASSER

Nå ser vi at den store utfordringen med arbeidsledigheten blir tatt mer på alvor også i andre land. Det har gått altfor seint, men heldigvis er det en prosess på gang. I Norden har den faglige og politiske arbeiderbevegelse, gjennom sin organisasjon SAMAK, utarbeidet en egen handlingsplan for å få til en sysselsettingsstyrt økonomisk politikk i hele Europa. Programmet tar til orde for en felles satsing på investeringer i infrastruktur og utdanning. Da har vi langt større muligheter for å lykkes.

Dette initiativet kalte Høyres leder, Kaci Kullmann Five nylig for "overbud". "Overbud blir ikke bedre, selv om de blir overnasjonale," sa hun. Slik viser Høyre sin manglende vilje til å bruke offentlige budsjetter for å trekke oss ut av ledigheten. Men hva vi vil ha fram, har ingenting med overbud å gjøre. Det dreier seg om å sette på dagsorden den viktigste oppgave de europeiske landene nå står overfor. Da må alle muligheter tas i bruk. Det er klart vi skal benytte internasjonalt samarbeid til å løse de mest presserende problemene landene står overfor! Ingen politiker kan love at ledigheten skal fjernes, men vi kan love at kampen mot ledigheten skal være det aller viktigste vi arbeider med.

Det er det de sosialdemokratiske partiene og fagbevegelsen går inn for. Og det er en slik politikk vi vil be om tilslutning til ved valget til høsten; en politikk som føres ut fra et helhetlig syn og som er aktiv på alle de nivåene hvor politikk må drives; - lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Det er dette som er en radikal og visjonær politikk for vår tid.

Hva er alternativet til en slik linje? Senterpartiet og SV mener Norge kan klare seg bedre hvis vi ikke setter iverk EØS-avtalen og ikke deltar i det forpliktende samarbeidet som nesten alle andre europeiske land ønsker å delta i. Det er fint å ha tro på egne krefter, men en slik linje vil være et historisk brudd med en utvikling som har lagt grunnlaget for den velstand som vi har i dag. Som et lite land er Norge mer avhengig av internasjonal økonomi, av ordnede handelsforhold enn de fleste andre. Vi er avhengig av store markeder for å få solgt våre produkter som er sterkt basert på råvarer; skog, fisk, metaller, olje og gass.

Å tro at vi - mer enn andre - kan skape en egen utvikling og regulere penge- og varestrømmene over landegrensene, er helt urealistisk. Å tro at vi kan klare oss bedre enn andre, dersom vi snur ryggen til de bestrebelsene som gjøres for å få åpne markeder, ordnede forhold og fair play mellom små og store land, mellom små og store bedrifter - det holder ikke i den virkelighetens verden som våre eksportnæringer, bedrifter og arbeidsplasser befinner seg i.

Fulgte vi denne oppskriften, ville vi ikke få bedre styring; vi ville bli styrt av en utvikling vi selv ville ha liten innflytelse på.

VELFERDS- POLITIKKEN

Vi har store oppgaver foran oss i velferdspolitikken. Det er særlig to årsaker til det. For det første - vi kan ikke regne med en slik økonomisk vekst de kommende årene som vi har hatt i tidligere perioder etter krigen. Selv om vi legger stor vekt på næringspolitikken, kan det også av hensyn til miljøet ikke bli så stor økonomisk vekst at den alene kan sikre grunnlaget for å få finansiert de nye oppgavene. For det andre skjer det endringer i befolkningssammensetningen, som gjør at vi må bruke vesentlig mer midler i årene som kommer på de eldste blant oss.

Derfor blir det ikke snakk om noen reformpause. Det kan jeg love dere. Eldreomsorgen må bygges ut både fordi den må bli bedre og fordi det vil bli langt flere eldre som vil ha behov for omsorg. Vi må fortsette den store satsingen på barnehageutbygging. Dette må vi greie med en lavere vekst enn det vi tidligere var vant med. Det setter krav til hvordan vi bruker og fordeler ressursene. Men det er ikke nok bare å skattlegge de rikeste blant oss mer, slik SV gir inntrykk av. Nei, det krever noe langt mer av oss. Vi må også se på de ordningene vi har og prøve å få mer velferd ut av hver krone.

De oppgavene vi ser fremover når det gjelder velferdssektoren, krever derfor klare prioriteringer. La meg ta noen eksempler for å illustrere dette: I vårt langtidsprogram for de kommende fire år sier vi at vi ønsker å bruke mere ressurser på våre eldste eldre som trenger det mest: Dvs eldre over 80 år. Vi ønsker å bruke mer penger på pensjonister med svak økonomi og høye boutgifter. Og vi ønsker å bruke mer på familier med tunge omsorgsoppgaver; familier med hjemmeboende psykisk utviklingshemmede eller familiemedlemmer med store funksjonshemninger. Det er dette som er solidarisk politikk, og det er dette jeg vil kalle en rettferdig politikk.

Men skal vi bruke mer penger, må vi også kutte på andre områder: F.eks. må vi kunne reise spørsmålet om det ikke vil være riktig å bremse utbetalingene til dem som mottar dobbel barnetrygd, fordi de er registrert som enslige forsørgere, men som bor i faste samboerforhold med god økonomi. Vi må tørre å stille det spørsmålet; hvilke er det her som egentlig reelt sett trenger så store støtteordninger som det vi etterhvert har utviklet. For det kan jeg si dere, siden jeg var med da disse ordningene ble innført; det var ingen som den gangen tenkte seg at dobbelt barnetrygd eller langvarig overgangsstønad o.l. skulle gå til familier som i realiteten er familieenheter med felles økonomi, med felles bolig. Det var den enslige mor som trengte støtte fra samfunnet ellers; hun som sto alene i verden; hun som ikke hadde noen å støtte seg på; hun som trengte det. Og de menneskene finnes det ennå mange av, og de skal vi ta vare på. Men vi må diskutere om det er rimelig en del av det som etterhvert har utviklet seg på dette feltet.

Det jeg nå sa er en debatt som sosialministeren og Regjeringen nå ser nærmere på. Vi har ikke tatt beslutninger, men det er den type spørsmål vi er nødt til å diskutere.

Så har vi et annet eksempel. Det er at vi må kunne kreve på bestemte betingelser at ungdommer som er arbeidsledige og som altså ikke får noen jobb eller noen tiltaksplass; at de er villige til - når de får sosial støtte - å ta et tak for samfunnet på de måtene som vi finner er fornuftige. For det er ikke godt for noe ungt menneske å bli gående og slenge, dag etter dag, uke etter uke - og komme bort fra det som er det naturlige livsmønster.

Vi kan heller ikke ha systemer der arbeidsføre mennesker gjør seg avhengig av trygd. Dette henger jo nært sammen med vår evne til å skape økt sysselsetting. Vi vil ha et aktivt, levende samfunn, der folk føler at de gjør nytte for seg og der de kan være med å gjøre en innsats. Vi må ikke ha et passiviserende trygdesamfunn. For det er ikke ønskelig, verken for den enkelte eller for samfunnet. Vi må ut av den onde sirkel på flere slike områder.

Vi kunne selvfølgelig velge å la være å ta disse omstillingene. Jeg la f.eks. merke til at det på lederplass i Nationen ble spurt om - like før Regjeringens møte på Halvorsbøle - hvorfor man egentlig trenger bremse veksten i overføringene med de 5 milliardene som Kleppe-utvalget har lagt fram innstilling om. Da har man ikke skjønt mye. Da har man ikke skjønt hva vi trenger pengene til. Vi trenger penger til å få gjort noe som er enda viktigere, og som kan sette unge mennesker i arbeid. Vi trenger penger til aktive sysselsettingstiltak. Da må vi ta slike diskusjoner som jeg nå ga noen eksempler på. Hvis ikke vil vi aktivt gjennom å være passive velge arbeidsledighetens vei.

DEN Høyre står for en annen ideologi. De ønsker å satse sterkere på
POLITISKE at markedskreftene skal ordne opp, og vil redusere offentlig sektor.
SITUASJONEN Det er en gal vei å gå. Hvis Høyre hadde fått gjennomslag for
forslaget om å redusere statsbudsjettet med 12 milliarder i år - ville ledigheten blitt høyere og velferden mindre fordi kommunene og fylkene hadde fått langt mindre å rutte med. Høyres politikk kan umulig føre til noe annet enn høyere ledighet, og til betydelige problemer for de som er mest avhengig av offentlige velferdsgoder. Det er nødvendig å dempe veksten i de offentlige utgiftene, men det er stor forskjell i det å omfordele innenfor budsjetttrammene og det å skjære ned. En brå kutt i statsbudsjettet på 12 milliarder kroner, vil virkelig få fart på ledigheten og skape nye kostnader over de offentlige budsjettene. Og ikke nok med det - Høyre vil bruke en del av det til å gi lettelser i skattene, og mest til dem som tjener best. Forskjellene i samfunnet vil øke og det vil skape stor uro omkring inntektspolitikken og det vi har oppnådd gjennom et samarbeid. Dette er ingen medisin å ordinere i dagens situasjon.

Høyre ønsker å betone individet sterkere og fellesskapet mindre. Når Høyres leder snakker om trygghet, sier hun det slik: "trygghet gjennom retten til å bygge sitt eget sikkerhetsnett, gjennom råderett over egen inntekt og vern av oppsparte midler". Det farlige med denne ideologien er at den tildekker hvor avhengige vi er av hverandres innsats i et moderne samfunn. Og den gir ikke noe svar på vårt behov for styring av utviklingen og for å sikre en rettferdig fordeling.

Nå som før er Høyres svar skattelette og redusert offentlig sektor. Men ikke et eneste land i den vestlige verden - heller ikke konservativt styrte land - framhever behovet for skattelettelse i dagens situasjon. Tvert om er det flere land - mange av dem konservativt styrte - som har så store underskudd på de offentlige budsjetter, at det knapt finnes noen annen utvei for dem enn å øke skattene.

Dersom Høyre skulle komme i regjeringsposisjon igjen, blir det trolig ikke så mye igjen av snakket om skattelettelse. Derimot kan vi vente oss omlegginger av skattene. Høyre foreslår fjerning av formuesskatten og reduksjon i toppskatten. Forskjellene mellom folk vil øke igjen.

Det er ganske sterkt å beskyldre Arbeiderpartiet for å føre en politikk som øker ulikhetene i samfunnet. "Regjeringen fører høyrepolitikk i praksis," skrev nylig SV's parlamentariske leder i et innlegg i Arbeiderbladet. Men det har SV og tidligere SF alltid sagt! De har alltid hevdet at den politikken vi for tiden fører går kapitalismens vei. Men samtidig roser de oss for det vi har gjort. "SV er det Arbeiderpartiet en gang var," skrev Kjellbjørg Lunde i den samme artikkelen.

Jeg er ganske overbevist om at SV vil si det samme om ti år. Da vil de rose den politikk Arbeiderpartiet førte på slutten av 80-tallet og begynnelsen på 90-tallet, men kritisere på det sterkeste det partiet vil gjøre i år 2000. Trygve Bratteli ble en gang spurt hvilket ettermæle Arbeiderpartiets motstandere vil gi ham: "Jo - svarte Bratteli - i den grad det vil kunne sies for å sverte mine etterfølgere, vil jeg nok få mye ros."

Påstandene om at ulikhetene har økt under Arbeiderpartiets regjeringstid, de stemmer kort og godt ikke. Folk med vanlige inntekter har kommet relativt best ut av de seinere års skatteomlegginger. Dette er dokumentert av Statistisk Sentralbyrås beregninger og de er de beste vi har på dette området.

I utkastet til partiprogram går SV inn for større offentlige bevilgninger på nesten alle områder. Men i innledningen til programmet står det at vi må komme oss bort fra vekstsamfunnet og veksttankegangen. Dette viser inkonsekvensen i SV's politikk, ønsket om å tekkes alt og alle. Er det spesielt radikalt, partifeller? Er det radikalt å si nei til økonomisk vekst og samtidig gå inn for tiltak som til sammen vil kreve en økonomisk vekst i løpet av kommende stortingsperiode på 10 til 15 prosent?

SV foreslår å styrke vilkårene for små og mellomstore bedrifter - særlig for bedriftene i distrikts-Norge. Det er vi enige i. Men når SV samtidig foreslår å øke drivstoffutgiftene betydelig, blir virkningen særlig for bedrifter i distrikts-Norge at vilkårene blir forverret.

SV kritiserer oss for den skattelettelsen vi gav i forbindelse med statsbudsjettet for 1992. Men kall ikke dette 6 milliarder i skattelette for de velstående, slik Erik Solheim reiser land og strand rundt og sier. Nesten 1 milliard kroner av denne lettelsen kom i formuesskatten som Arbeiderpartiet stemte imot. Videre gikk en god del av den

til skattelettelse for små og mellomstore bedrifter. 80 prosent av lettelsen i inntektskatten gikk til vanlig lønnsinntakere og andre med inntekter opp til 250.000 kroner. Mange av dem trengte den håndsrekningen, og så må vi heller ikke glemme at en del av skattelettelsen ble tatt inn gjennom økte miljøavgifter. Og det - det er vel SV for?

Programforslaget til SV går ut på å øke utgiftene mye og å heve skattene litt. Da får vi større budsjettunderskudd, så renteøkninger og så økning i ledigheten. Det er ikke nok å bare ønske og ville. Politikk må også kunne gjennomføres. Om SV's politikk skal kunne gjennomføres i praksis, må folk flest betale vesentlig mer i skatt. Den virkeligheten tar SV's programforslag ikke inn over seg. Selv om SV's programkomite for et par uker siden slettet milliardreformer med noen få pennestrøk, er helheten i programforslaget helt ubrukelig i praktisk politikk.

SV vil legge økt skatt på bedriftenes inntjening. Likefullt vet vi at hovedproblemet norsk næringsliv i dag strever med er for lav inntjening. Investeringene kaster ikke tilstrekkelig av seg, og dermed blir det ikke investert nok i Norge - og det blir lite til forskning og kompetanseutvikling som bedriftene våre sårt trenger. Vi kommer iallfall ikke ut av den onde sirkelen på denne måten.

SVs fiskeripolitiske talsmann, som kommer fra Finnmark, er for flere arbeidsplasser, men han er imot at man kan få bygge ut det store gassfeltet på Tromsøflaket dersom det blir lønnsomt å bygge det ut. Han vil ha arbeidsplasser på land helårlig, men han er imot en tråleflåte som bringer fisken til land helårlig sammen med kystflåten. Han vil ha nytenkning og visjoner for fremtidsrettet politikk, men han beskrev opprettelsen av Barentsregionen som en flopp. Han vet at Norge trenger arbeidsplasser og inntekter til alle de oppgavene han lover SV skal ta seg av, men han ønsker ikke at man skal lete etter olje i Barentshavet.

Det er denne holdningen som i praksis framstår som Ole Brumm-politikk. SV har på Stortinget gang på gang gått imot utbyggingsprosjektene på norsk sokkel som gir Norge inntekter, men sier likevel i sitt programforslag at de skal sette i gang tiltak som langt overstiger de underskudd vi i dag har på statsbudsjettet, og som allerede forutsetter inntekter fra de oljeutbyggingsprosjektene de har stemt imot.

Derfor vil jeg si om SV: SV er det SV og SF alltid har vært. SV ble til i opposisjon mot Arbeiderpartiet og har befunnet seg der siden. Arbeiderpartiet har invitert SV til konstruktivt samarbeid i Stortinget. Men så lenge SV ser seg tjent med å surfe på misnøye og nekter å ta inn over seg viktige realiteter, har jeg liten tro på at det vil skje med det første. SV ser sin vekstkraft i å kunne mobilisere på usikkerhet og frykt for fremtiden. I denne sammenhengen blir EF-saken for bare en parentes å regne. Kamp mot Arbeiderpartiet er det viktigste de driver. Om vi skulle bli stående utenfor EØS og EF, vil de omstillingene vi uansett må ta, bare bli enda større. SV må derfor først ta et oppgjør med seg selv. Det må velge om det skal spille misnøyens parti uten realistiske svar på hvordan våre alvorlige utfordringer skal løses, eller om det vil forholde seg til virkeligheten og ta det ansvar som den krever.

360 UKER Partifeller! Jeg startet med å vise til de store utfordringene vi nå
FORAN OSS står oppe i, og at vi har vanskelige oppgaver foran oss. Og hvorfor
er det vanskelig? Jo, fordi det ikke finnes enkle, kvikke og
populære løsninger. Hadde det vært slik, ville vi ha valgt dem for lenge siden.

Vi må alle se situasjonen i øynene, gå inn i den gjenstridige virkeligheten og delta i alle deler av samfunnslivet. De økonomiske utsiktene, de teknologiske endringene og de store politiske oppgavene for å få flere i arbeid, styrke miljøet og sikre fred og fellesskap mellom landene; de utfordringene - partifeller - kaller på oss alle enten vi er ute i bedriftene, i skolen, i helsesektoren, på gårdsbruket, på oljeplattformer og fiskebåter. De kaller på alle som gjør en innsats i kommunestyrene, i forvaltningen, i organisasjonslivet, i storting og regjering. For det er slik i et demokrati og i en blandingsøkonomi som vår med en betydelig offentlig sektor; at alle må gå inn og ta et ansvar for å gjøre samfunnet bedre.

Da har vi, kjære årsmøtedeltakere, 360 uker å gjøre det på, før nyttårsklokkene ringer inn det neste århundret. Vi må strekke oss etter denne utfordringen. Vi må ta et felles ansvar og vi må stå skulder ved skulder.